

Põhja- ja Baltimaade valijaskonna asedirektori hr. David Farelise ja tema nõuniku hr Timo Kosenko avaldus Eesti Vabariigi kohta Rahvusvahelise Valuutafondi direktorite nõukogu koosolekul 26. oktoobril 2005

Eesti ametivõimud sooviksid väljendada oma tunnustust hr Haasile ja tema meeskonnale konstruktiivsete arutelude ja kõrgekvaliteediliste dokumentide eest. Ametivõimud on üldjoontes nõus Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) hinnangute ja järgnevaid aastaid puudutavate soovitustega.

Hiljutine majandusareng ja väljavaated

Tugevate makromajanduslike aluste, Euroopa Liiduga ühinemise ja paindlike turustruktuuride toel jätkub Eesti kiire majandusareng juba kuuendat aastat. Praeguses majandustsükli positsioonis jõudis SKP reaalkasv käesoleva aasta esimesel poolel 8,5%ni ning ületab ootuste kohaselt 8% taseme 2005. aastal tervikuna. Selle tulemusena peaks kogutoodang lähenema 6-7%ni tõusnud pikaajalisele keskmisele. Kuigi sisenõudlus on endiselt suur, tingis hiljutise kasvutempo kiirenemise jõuline ekspordi kasv, mis lisas eelmistele majanduskasvu prognoosidele 2 protsendipunkti.

2005. aasta esimesel poolel toimus ennustatud järkjärguline langus, pärast mida kiirenes aastane THH inflatsioon septembris 4,9%ni. Sellele vastavalt tõtsid ametivõimud oma 2005. aasta inflatsiooniprognosi 4,2%ni. Inflatsiooni hiljutise kiirenemise peamine põhjus on naftahinna tõus. Ehkki ametivõimud on valmis ennetama sellest tulenevaid võimalikke teiseseid mõjusid, on nad veendunud, et keskpika aja inflatsioonisurve jääb siiski tagasihoidlikuks. Lisaks märkis RVF ka oma aruande lisas (*Selected Issues*), et energiašokk ei ole Eesti alusinflatsiooni oluliselt mõjutanud, mis tõenäoliselt peegeldab kaubaturu konkurentsitaset ning tööturu paindlikkust. Seda arvesse võttes ja tingimusel, et naftahinnad ei püstita uusi rekordeid, peaks koguinflatsioon ametivõimude ootuste kohaselt 2006. aastal langema, jäädes veidi üle 3%, mis on RVFi ettevaatega võrreldes veidi madalam näitaja.

Pikaajaline kindlustunne, sissetulekute kiire kasv ning tööhõive suurenemine on Eesti pangandussüsteemi täieliku Euroopa turgudega lõimumise ja soodsa intressikeskkonna kontekstis põhjustanud erasektorile väljastatud laenude, eriti hüpoteekfinantseerimise, olulise kasvu. Laenukasvu tempo pidurdus 2005. aasta juunikuuks eelmise aastaga võrreldes veidi üle 40% juures ning kinnisvarahindade tõus jäi 20% tasemele.

Ametivõimud on teadlikud vajadusest olla valmis vältima võimalikke ebasoovitavaid mõjusid, mida kiire laenukasv võib avaldada keskpika aja majandusarengule. Seetõttu võtavad nad tõsiselt RVFi ettepanekut vähendada ka edaspidi hüpoteeklaenude intressimaksete mahaarvamist maksudest.

Jooksevkonto puudujääk, mis saavutas kõrgtaseme 2004. aastal, moodustades peamiselt Euroopa Liiduga ühinemisest tulenevate ühekordsete šokkide ja suurte infrastruktuuri suunatud investeeringute tõttu 12,7% SKPst, järgib praegu langustrendi - 2005. aasta esimesel poolel vähenes selle nelja kvartali keskmine 10,4%ni. Järgnevatel aastatel peaks puudujääk järk-järgult veelgi vähenema, sest seda soodustab konkurentsivõimeline ekspordisektor ja sisemaise säästmise pidev kasv. Puudujääki peaks ka edaspidi mõjutama väliskapitalil põhinevate ettevõtete suur kasumlikkus. Nagu viimastel aastatel tavaks, moodustab taasinvesteeringud kasum jooksevkonto puudujäägist tõenäoliselt ligi poole (2004. aastal oli see 4,7% SKPst).

RVF toob välja välismaiste otseinvesteeringute netosissevoo osatähtsuse vähenemise kapitali sissevoolus. Oluline osa on siin Eesti ettevõtete suurenenud välismaistel otseinvesteeringutel. Lisaks on Eesti finantssüsteemi Euroopa turgudega täieliku lõimumise tagajärjeks see, et osa grupisiseseid tehinguid asendatakse laenudega suurte piirkondlike pangandusgruppide Eesti tütarettevõtetest ja filiaalidest. Siiski on ametivõimud teadlikud, et jooksevkonto puudujäägi edaspidiseks vähendamiseks on vaja jälgida olukorda ning järgida konservatiivset makromajanduspoliitikat.

Eurole üleminek

Ehkki Eesti ühinemine Euroopa Liiduga on andnud uut hoogu majanduse ja ühiskonna arengule, on ametivõimud seisukohal, et majanduslikust lõimumisest ja ühtsest turust saaks Eesti täielikku kasu eurole üle minnes. Seetõttu on Eesti ametivõimude peaeesmärk võtta euro kasutusele 2007. aastaks ja seda täielikus vastavuses ühtse Euroopa Liidu raamistiku sätetega. Lisaks on nad teadlikud vajadusest järgida konservatiivset makromajanduspoliitikat ning jätkata edasiste struktuurireformidega, tagamaks jätkusuutlikku majandusarengut ja reaalsel konvergensti ka pärast liitumist euroalaga. Ametivõimud nõustuvad RVFi arvamusega, et nii lühi- kui pikaajalise jätkusuutliku konvergensti saavutamiseks tuleb säilitada töö- ja kaubaturu paindlikkus.

Eestil ei peaks tekkima suuri raskusi enamiku Maastrichti kriteeriumide täitmisega. Eesti kroon on säilitanud fikseeritud kursi euro suhtes, sealhulgas ka vahetuskursimehhanismi ERM2 raames, riigi eelarve on viimased viis aastat olnud ülejäägis ning pikaajaliste intressimäärade vahe euroala omadega on olnud kaduvväike. Lisaks moodustab valitsemissektori brutovõlg vaid 5,5% SKPst ning avaliku sektori kogunenud reservid ulatuvad üle 10% SKPst. Peale selle on alustatud ka tehniliste ettevalmistustega üleminekuks ühisrahale.

Tulevikku vaadates on suurimaks väljakutseks hiljutine koguinflatsiooni järsk tõus, kuna energia ja vedelkütuse suhteliselt suur osatähtsus (üle 20%) eestlaste ostukorvis muudab THI inflatsiooni maailmaturu muutustele tundlikuks. Rahustav on siiski fakt, et alusinflatsioon on jäänud eelmise aastaga võrreldes stabiilselt 2% juurde.

2005. aasta makromajanduspoliitika

Ametivõimud jätkavad läbipaistva makromajandusliku raamistiku järgimist, et toetada jätkusuutlikku majanduskasvu ja sujuvat ühinemist euroalaga. Ka edaspidi jääb majanduspoliitika keskmeks valuutakomitee raamistik, mida toetavad tasakaalus või ülejäägis eelarvepositsioon, tugev finantssüsteem ning töö- ja kaubaturu paindlikkus.

Ametivõimud tunnistavad, et praegune olukord, mida iseloomustavad kogutoodangu suur kasv ja madalad inflatsioonimäärad, ei jäta stabiilse ja tasakaalus majandusarengu seisukohalt ruumi enesega rahuloluks; välispositsiooni jätkusuutlikkus on endiselt võtmeküsimus. Ehkki väikese ja väga avatud majanduse puhul, mis järgib valuutakomitee süsteemi, sõltub üldine inflatsioon paljuski välistest mõjuritest, annavad ametivõimud endast parima, et tagada hinnataseme stabiilsus ning vältida reaalse vahetuskursi liigset kallinemist.

Eelarvepoliitika

Valuutakomitee süsteemi järgivas majanduses on eelarvepoliitikal täita võtmeroll. Ametivõimud on järginud mõistlikku eelarvepoliitikat ning valitsemissektori eelarve on viiendat aastat järjest ülejäägis. Praeguste ametlike hinnangute järgi moodustab valitsemissektori eelarve ülejääk 2005. aastal üle 1% SKPst, peamiselt tänu oodatust suuremale kogutoodangu kasvule ja järjest paremale maksude laekumisele ning välistada ei saa isegi veel kõrgemat tulemust. Tavapäraselt konservatiivsete majanduskasvu hinnangute alusel on valitsusel kavas hoida eelarvet tasakaalus alates 2006. aastast.

Ametivõimude keskpika aja eelarvestamine tugineb riiklikule eelarvestrateegiale ning lisaks võetakse iga-aastaselt eelarve koostamisel arvesse ka järgmise aasta eelarvet puudutavate otsuste mõju keskpikas perspektiivis. Ametivõimud jagavad RVFi arvamust, et keskpika aja eelarveprotsess on oluline mõistliku eelarvepoliitika säilitamiseks ning tõhusamaks kulutuste kontrolliks.

Finantssektori poliitika

Need kuusteist kuud, mis Eesti on osalenud vahetuskursimehhanismis ERM2, on olnud sündmustevaesed. Eesti kroonile ei ole avaldunud surveid ning lühiajaliste intressimäärade vahe euroala omadega on olnud kaduvväike, vaid 10-15 baaspunkti. ERM2 liikmena säilitab Eesti ühepoolse kohustusena valuutakomitee süsteemi.

Endiselt kiire laenukasv rõhutab vajadust kindlustada finantssüsteemi usaldusväärsus ning vältida võimalikke soovimatuid makromajanduslikke mõjusid juhul, kui laenuuru tingimused peaksid muutuma. Nagu märgitud RVFi aruandes, on tugeva kasumlikkusega pangandussektor igast küljest

finantsiliselt usaldusväärne, halbade laenude osatähtsus on kaduvväike ning konsolideeritud kapitali adekvaatsuse määr moodustab 12%, mis ületab seadusega ettenähtud 10%se miinimumnõude. Nii Finantsinspeksioon kui ka pangad teostavad korrapäraseid, tulevikku suunatud bilansside tugevusanalüüse, mis on kinnitanud pangandussüsteemi usaldusväärset.

Ametivõimud seiravad olukorda tähelepanelikult ning on valmis rakendama vajalikke meetmeid, kui laenude väljastamise standardid peaksid näitama halvenemise märke. Siiski on ametivõimude tihe piirkondlik koostöö finantsjärelevalve teostajatega sama oluline, kuna Eesti pangad on täielikult lõimunud Põhjamaade finantsgruppidega nii finantsiliselt, institutsionaalselt kui ka Euroopa Liidu ühtse finantsteenuste turu kontekstis. Samuti mängib olulist rolli konservatiivse laenupoliitika säilitamine, sest ohjeldada tuleb Eesti erasektori koguvõla kõrget taset, ehkki Eesti netovõlg ei ole ülejäänud maailma suhtes jõudnud veel hoiatavalt kõrgele tasemele.

Struktuuripoliitika

Rahvusvaheliste standardite järgi on Eesti ärikliima endiselt atraktiivne: Maailmapanga hiljutine ülevaade *Doing Business 2005* andis Eestile äritegevuse lihtsuse osas 16. koha. Seetõttu ei ole üllatav, et välismaiste otseinvesteeringute brutosissevool Eestisse on endiselt suur: 2005. aasta esimesel poolel püstitas see uue rekordi, moodustades 12% SKPst (siit on välja arvatud üks suur investeering finantssektorisse, mis moodustas üle 20% SKPst). Jätkuvalt on suurenenud ka tootlikkuse kasv, mis jõudis 2005. aasta esimesel poolel 6,8%ni.

Tööturu viimase aja areng on samuti olnud julgustav, sest töötuse tase langes 2000. aasta rekordiliselt 13,6%lt 9,7%ni 2004. aastal ning moodustas 2005. aasta teises kvartalis 8,1%. Nende inimeste arv, kes on olnud töötud aasta või kauem, on langenud viimase kuue aasta madalaimale tasemele. Ehkki Euroopa Liidu liikmelisus on avaldanud suurt mõju tööturu arengule teatud sektorites, nõustuvad Eesti ametivõimud RVFi nõuannetega palgaarengu kohta.

Eesti toetab kindlalt Lissaboni kasvu ja tööhõive suurendamise eesmärke. Oktoobris 2005 kiitis valitsus heaks riikliku tegevuskava, mis keskendub makromajandusliku stabiilsuse säilitamise ja konkurentsi suurendamise meetmetele, mis hõlmavad investeeringuid uurimis- ja arendustegevusse, aktiivset tööturupoliitikat ning meetmeid ärikliima ja ettevõtluse parandamiseks.

Ametivõimud jätkavad edasisi reforme võrgustike valdkonnas, mille teatud sektorites, sealhulgas telekommunikatsioonisektoris, liberaliseeriti turg juba aastaid tagasi. Vastavalt Euroopa Liidu direktiividele ja sätetele, mida Eesti peab järgima seoses liikmesriigi staatusega, avatakse elektriturg täielikult konkurentsile 2012. aastaks. Maagaasiturg on juba suurel määral liberaliseeritud ning hetkel arutab Riigikogu õigusakti eelnõud, mille eesmärk on suurendada maagaasituru avatust 90%lt 95%le.